

В Європі також представлено найвищу в світі кількість користувачів мережі Інтернет з розрахунку на 100 жителів, що активно зростає і зараз становить 96 чоловік.

В регіоні значно зріс за п'ять років рівень проникнення широкосмугового доступу та мобільного широкосмугового зв'язку, в таких країнах як Люксембург, Швеція, Норвегія, Велика Британія, Швейцарія, Фінляндія він перевищує загальносвітовий показник. Також зріс рівень використання Інтернет з 33 до 53%. [4]

Висновок. Отже, європейська інтеграція є прикладом взаємного об'єднання зусиль і можливостей. Інформаційне суспільство регіону перебуває на стадії динамічного розвитку завдяки впровадженню ефективної політики як на національному так і на регіональному рівні. Важливого значення набуває підтримка глобального співробітництва та встановлення правил, щодо використання інформаційних ресурсів. Однією з умов досягнення даної мети є подальше детальне дослідження тенденцій розвитку та територіальної диференціації інформаційного суспільства.

1. Брожик Л.Л. Інформаційні технології як база сучасної цивілізації // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2008. – № 71. – С. 94 – 95.

2. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/Spec/Gileyaspes/P14_doc.pdf

3. http://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/ind/D-IND-RPM.EUR-2009-R1-PDF-E.pdf

4. <http://www.itu.int/ITU-D/ict/doi/index.html>

5. http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm

УДК 911.9

Лисюк Х.С.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗРІЛІСТЬ УКРАЇНИ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

У статті висвітлені загальні тенденції сучасного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у світі, подана класифікація держав за індексом розвитку ІКТ (ІДІ). Також проаналізовано рівень розвитку інформаційного суспільства в Україні у регіональному вимірі в межах СНД (за індексом ІДІ) та у світі за рівнем мережевої зрілості. Виділено основні проблеми сучасного етапу розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Trends of the modern information-communication technology development in the world are analysed and classification under index of the IDI is presented. Also the development of the information society in Ukraine is explored in regional, within CIS (for IDI), and in the world framework of networked readiness index. The main problems of modern stage of the information society development are sorted out.

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток і поширення нових інформаційних технологій набуває сьогодні характеру глобальної інформаційної революції, яка здійснює всезростаючий вплив на політику, економіку, управління, фінанси, науку і культуру в рамках національних кордонів і у

світі загалом. Ці процеси визначають рух до нового типу суспільства — інформації і знань, де останні перетворюються у стратегічні ресурси, масштаби використання яких можуть бути співставні з використанням традиційних ресурсів. Однак серед нових можливостей є нові виклики, такі як цифровий розрив у рівнях розвитку між країнами та в рамках окремої держави. Вивчення основних геопросторових тенденцій розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та визначення місця України у новому інформаційно-технологічному просторі, що формується та проблем, що стають на заваді розвитку є важливими питаннями сьогодення, і мають лягти в основу довгострокової стратегії розвитку інформаційного суспільства.

Актуальність дослідження. Актуальність проблем, пов'язаних з формуванням глобального інформаційного суспільства привернула увагу світової громадськості та вчених. Найбільш ґрунтовними дослідженнями цієї сфери займаються дві неурядові міжнародні організації: Міжнародний Телекомунікаційний Союз та Світовий Економічний форум. Стаття ґрунтується на статистичних даних станом на 2009, які представлені у щорічних звітах цих організацій.

Мета статті. Метою статті є аналіз рівня інформаційної зрілості України у глобальному та регіональному вимірі. Реалізація мети передбачає розв'язання наступних завдань: 1) визначення рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у світі та моніторинг “цифрового розриву”; 2) аналіз рівня розвитку ІКТ в Україні у межах Співдружності Незалежних Держав за даними ІТУ; 3) аналіз рівня мережевої зрілості України за даними WEF; 4) виділення основних проблем на шляху сталого інформаційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на економічний спад у минулі роки використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у світі продовжує рости. У 2009 році нараховувалось близько 4,6 млрд абонентів мобільного сотового зв'язку, що відповідає 67 абонентам на 100 чоловік у світі. У минулому році рівень проникнення бездротового зв'язку в країнах, що розвиваються перевищив відмітку 50%, подвоївшись за 4 роки (у 2005 він складав 23%). Використання мережі Інтернет теж продовжує рости, однак не такими швидкими темпами. У 2008 році мережею скористалось близько 26% населення світу. Причому у розвинених державах цей показник досяг 64%, а у країнах, що розвиваються близько 18%.

Найбільшою технічною проблемою для усіх без винятку країн є обмежена кількість фіксованого широкополосного доступу до інтернету. Однак це питання вирішується за рахунок збільшення підключень до мереж мобільного зв'язку. Тобто, країни, які лише почали втягуватись у орбіту розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, мають можливість приєднатись до нової формації, оснащені технічно найсучаснішими засобами, проминути проміжні стадії розвитку технологій, які мали місце у розвинених країнах.

Загалом у 2008 р. лідерами за індексом ІКТ(IDI), запропонованим Міжнародним Телекомунікаційним Союзом, були європейські країни

(Швеція, Люксембург, Данія, Нідерланди, Ісландія, Швейцарія, Норвегія, ВБ). Європа залишається провідним регіоном за рівнем розвитку інфраструктури і послуг ІКТ. В цих країнах рівень проникнення сотового зв'язку перевищує 100%. Також у десятку лідерів увійшли Республіка Корея та Японія. До групи країн з високим рівнем розвитку увійшли інші розвинені країни Європи та Північної Америки, Сінгапур, Макао, Гонконг, Австралія, Нова Зеландія. Групу з середнім рівнем розвитку ІКТ утворюють більшість країн СНД, Балканського півострова, Південної Америки, нафтовидобувні країни, деякі держави Карибського басейну.

Зрозуміло, що в цілому країни з низьким рівнем ІКТ — це країни з низьким рівнем доходів. Однак за останні кілька років деякі країни і серед них є країни, що розвиваються досягли значних покращень у рості індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Серед них: Бахрейн, Кабо-Верде, Греція, Македонія, Нігерія, ОАЕ, В'єтнам. Характерною рисою є те, що навідміну від періоду 2002-2008 рр. збільшився не лише рівень доступності, а й рівень загального використання цих технологій, тобто ми можемо говорити про ріст якісної складової інформаційно-технічного прогресу. До країн, що досягли найбільших покращень у цьому належать Бахрейн, Грузія, Греція, Казахстан, Лаос, Люксембург, Макао, Нігерія, Швеція та інші.

Результати статистичних досліджень в період з 2002 по 2008 рік показують, що цифровий розрив між групою країн з “найвищим” рівнем розвитку ІКТ та іншими групами скорочується, особливо зближується з групою з високим рівнем. Тобто чисельність держав з розвиненими інформаційно-комунікаційними технологіями збільшується. Однак в той же час спостігається збільшення розриву між групами з високим, середнім та низьким рівнями розвитку та всередині цих груп.

Існує також альтернативний спосіб виміру відмінностей у розвитку ІКТ, який полягає у використанні часових інтервалів — виміру років, на які країна чи регіон відстає від еталонної країни чи регіону з точки зору показників розвитку. Результати досліджень демонструють, що розрив між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються є відносно невеликим, особливо у порівнянні з іншими показниками розвитку, такими як тривалість життя або дитяча смертність. У 2008 році рівні проникнення мобільного сотового зв'язку і фіксованого широкополосного зв'язку в розвинених країнах досягли рівня, який був у Швеції десять років тому, а кількість користувачів інтернету як 11 років тому. А за показником середньої тривалості життя ці країни відстають більш, ніж на півстоліття. [1]

Тому, оскільки формація інформаційного суспільства лише починає розвиватися, країни з низьким рівнем ІКТ мають шанси наздогнати розвинені країни, це неодмінно відобразилось би і на рівнях розвитку економіки та соціального благополуччя загалом. Саме тому сектору інформаційно-комунікаційних технологій зараз приділяється значна політична увага на міжнародному рівні, адже саме його розвиток може стати продуктивним

початком фундаментальних економічних перетворень у окремих країнах та у світі загалом.

За рівнем розвитку ІКТ Україна посіла 58 місце у світі зі 159 країн, що потрапили у кваліфікацію, та 3 місце серед країн СНД, поступившись Росії та Білорусі. Однак, слід відзначити, що у період 2002-2007 років Україна характеризувалась найбільшим приростом індексу розвитку серед країн Співдружності, у 2007 році вийшовши на другу позицію. Експерти вважають таку динаміку досягненням для країни зі значною кількістю населення. Цікаво те, що зв'язок між показником IDI і ВВП на душу населення у країнах СНД, в тому числі і в Україні значно менший, ніж у інших регіонах світу. Це вираження того, що економічний розвиток держави не базується на провідній ролі високих технологій у господарській діяльності.

IDI — композиторний індекс, що складається з 11 різних показників, згрупованих у 3 підіндекси: досупу, використання та кваліфікації. Якщо аналізувати динаміку змін цих субіндексів, то найвищий прогрес був досягнений у рівнях доступності ІКТ, тобто розвитку інфраструктури. Така динаміка пояснюється послідовною трьохетапною моделлю, рух країни у напрямку перетворення у інформаційне суспільство проходить 3 стадії: створення базової інфраструктури, росту інтенсивності використання і насамкінець прояв якісного впливу ІКТ у збільшенні рівня кваліфікації. Це значить, що Україна знаходиться на перешому етапі розвитку інформаційного суспільства, коли головним завданням є розвиток інфраструктури. Однак цей розвиток неоднаковий у зрізі інформаційно-комунікаційних галузей.

Загалом за рівнем розвитку мобільного сотового зв'язку Україна є одним із лідерів СНД та займає високі позиції у світі, це стосується росту кількості операторів мобільного зв'язку, його проникнення (більше 100 абонентів/100 чоловік). Однак, що стосується впровадження інтернет-технологій та росту кількості користувачів, то Україна поступається Білорусі, Росії, Грузії та Молдові. Ще гіршими є показники пропускної здатності широкополосних каналів (біт/1 користувача). За цим показником серед країн СНД ми посідаємо 8 місце. Він сигналізує про невідповідність сучасних інфраструктурних можливостей сучасним потребам і загальносвітовим тенденціям збільшення обміну даними. Також, маючи рівень проникнення фіксованого широкополосного зв'язку на рівні 3,5%, що нижче середнього рівня в СНД (4,6%), Україні потрібно здійснювати спроби скорочення розриву в широкополосних технологіях і намагатися досягнути Європейського рівня у 20%. Повинна відбутися лібералізація даного сегменту ринку. Отже серед країн СНД Україна посідає за субіндексом доступу — 2 місце, за рівнем використання - 3, за рівнем кваліфікації — 1 місце. [2]

Якщо аналізувати рівень інформаційної зрілості за даними, представленими у звіті Світового Економічного Форуму, то Україна займає 82 місце зі 133 країн. Потрібно розглянути позиції держави за окремими субіндексами.

Показник мережевої зрілості складається з 3 основних компонентів. Перший компонент — це характеристика середовища розвитку ІКТ. За по-

казниками ринкового, політичного, регуляторного середовища Україна посідає дуже низькі місця у світі — 112 і 107. Це вказує на те, що основними перепонами на шляху розвитку інформаційного суспільства є монопольне, надмірно зарегульоване середовище господарської діяльності, податкове навантаження, низька ефективність роботи законодавчих та судових органів влади. Значно кращі позиції (46 місце) за рівнем розвитку інфраструктури, однак особливу увагу слід приділити збільшенню пропускних спроможностей та захисту від хакерських атак серверів.

Другий компонент характеризує готовність домашніх господарств, бізнес-структур до сприйняття і використання ІКТ та та рівень пріоритетності нових технологій на державному рівні. За цим показником Україна посідає 76 місце. Значних успіхів досягнуто у поширенні і готовності до використання ІКТ домашніми господарствами (36 місце). Однак рівень готовності бізнес-структур дуже малий, особливо, що стосується освітніх складових цього індексу — рівня навчання персоналу, якості шкіл менеджменту. Найгіршим показником є рівень пріоритетності розвитку ІКТ на урядовому рівні (115 місце у світі).

За останнім компонентом Використання Украна посідає 79 позицію. Однак рівень використання мобільного зв'язку, як вже було згадано раніше значно вищий (27 місце). За рівнем інтернет-користувачів — 95 позиція у світі. Ці дані свідчать про нагальну потребу стимулювання розвитку мережевої складової. 114 та 97 місця Україна займає за переважанням закордонних ліцензій та за рівнем сприйнятливості нових технологій бізнесом. Ці показники свідчать про недостатню увагу, що приділяється ролі та можливостям нових технологій на рівні господарських структур та державного апарату.[3]

Висновок. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у світі характеризується значною динамікою. Все більше держав втягується у цей процес. Як показують дослідження, “цифровий розрив” між країнами різного рівня розвитку складає не більше 10-11 років. Це дає можливість багатьом країнам наздогнати держав-лідерів. Що стосується України, то головним її завданням повинно бути насамперед покращення середовища розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, адже саме це забезпечить їх сталий розвиток. Більшу увагу слід приділити впровадженню нових технологій у виробництво, що збільшило б конкурентоспроможність вітчизняних виробників, слід стимулювати власне відтворення технологій, використовуючи наявні висококваліфіковані кадри. Також більше уваги слід зосередити на розвитку інтернет-технологій, насамперед збільшуючи технічні можливості.

1. Measuring the Information Society. // www.itu.int (International Telecommunication Union)
2. Статистические профили информационного общества 2009 год (СНГ) // www.itu.int
3. The global Information Technology Report (2009-2010) www.networkedreadiness.com